
ORGANIZAREA INTERNĂ A CASTRULUI DE LA MEHADIA (*PRAETORIUM*). RECONSTITUIREA DATELOR OFERITĂ DE VECHILE BILETE DE SĂPĂTURĂ

Călin Timoc, Carmen Timoc

Cuvinte cheie: Dacia Romană; Castrul Mehadia
Schlüsselworte: Römisches Dakien, Castrum Mehadia

Castrul și așezarea romană de la Mehadia joacă un rol major în literatura arheologică de specialitate prin relevanța datelor pe care le oferă. Localitatea este tipică pentru genul de așezări provinciale, vicane apărute pe lângă castru cu o singură unitate de garnizoană. Neatingând vreodată statutul de oraș acest „Lagerdorf” a avut șansa de a nu fi părăsit nici după retragerea aureliană. Publicarea unei monografii despre cercetările arheologice de la castrul și așezarea civilă romană de la Mehadia, precum și a mai multor studii și rapoarte de săpătură aveau să aducă argumentele necesare în acest sens¹.

O caracteristică tipică acestei localități antice este faptul că niciodată în decursul existenței sale romane nu a fost distrusă de vreun atac barbar nici măcar în vremurile de restriște, ea fiind ferită de asemenea situații extreme (concretizate în altă parte arheologic prin straturi compacte de arsură) datorită poziției strategice din cadrul sistemului defensiv al Daciei, departe de limitele provinciei.

Descoperirile de material arheologic sunt modeste atât în așezarea civilă cât și în castru, devină fiind în bună măsură caracterul sătesc al locului. Referitor la fortificația romană știm că ea a fost ocupată până la retragerea aureliană de *cohors III Delmatarum miliaria equitata*, indiciu important în identificarea densității de edificii militare de la *Praetorium* – Mehadia.

Din analiza noastră vom exclude materialele de construcție din ceramică (țigle, olane, cărămizi), acestea nefiind absolut indispensabile operei de edificare și nu vom ocoli în discuțiile noastre nici analiza pertinentă întreprinsă de N. Gudea pentru descoperirile mai vechi ale profesorului Mihail Macrea.

---

¹ O sinteză a cercetărilor arheologice întreprinse a fost efectuată de Călin Timoc, Iulian Lalescu, *Cercetări de teren pe teritoriul castrului și așezării romane de la Mehadia. Câteva observații*, în *Anale*, VIII/2000, Universitatea „Tibiscus” Timișoara, p. 198-201.

Așa cum s-a mai subliniat castrul de la Mehadia a beneficiat încă de timpuriu în prezentările publice de o machetă realizată la începutul perioadei interbelice („*pecunia sua*”) de generalul Nicolae Cena. Pentru multă lume planimetria castrului reprezenta nivelul cercetărilor la care ajunsese temerarul general prin propriile săpături arheologice. Fals! Macheta a fost făcută, după mărturisirile preotului Buracu, prietenul de o viață a generalului, copiind aproape în detaliu după cartea lui K. Jakobi, planul castrului de la Saalburg – Taunus².

Castrul de la Mehadia a fost cercetat doar în zona porților, a turnurilor de colț și în zona mediană, *latus praetori*³. Mihail Macrea alături de Marius Moga au încheiat cercetările arheologice în 1946⁴. Castrul a fost cercetat îndeosebi în anii 1942 și mai ales în 1943. Documentația însă s-a pierdut și doar apelând la biletele de șantier și la contextualitatea materialului arheologic (acolo unde se poate) mai există o posibilitate de reconstituire a planului interior al castrului roman⁵.

Despre patrimoniul mobil excavat sau încadrarea lui stratigrafică nu poate fi vorba deoarece o serie întregă de piese provin din descoperiri de suprafață, iar materialul din vechile cercetări arheologice a suferit „un accident postsăpătură”⁶.

În stadiul actual al cercetării oglinda descoperirilor reflectată de statistica biletelor de șantier „relevante” (vezi anexa) sugerează următoarele:

1. *Principia* (clădirea comandamentului), avea intrarea orientată spre Nord (marcată de niște trepte) și dispunea de un *atrium* (curte), în centrul căreia exista o fântână. Cele două laturi sunt încadrate probabil de un rând de 5 încăperi care reprezintă *armamentaria*, iar latura opusă intrării unde sunt înșiruite birourile ofițerilor este cunoscută o încăpere dotată cu *hypocaustum*. Nu știm nimic despre *basilica* și *aedes*!

---

² În colecția de cărți de istorie a generalului Cena preotul Buracu enumera câteva volume foarte importante, printre care: L. Iakobi, *Das Römerkastell Saalburg*, L. Iakobi, *Das Römerkastell Saalburg (Karte u. Tafel)*, H. Iakobi, *Führer durch das Römerkastell Saalburg*, vezi în acest sens Coriolan I. Buracu, *Muzeul General Nicolae Cena în Băile Herculane. Cronica Mehadiiei*, Turnu-Severin, 1924, p. 13.

³ M. Macrea, N. Gudea, I. Moțu, *Praetorium. Castrul și așezarea romană de la Mehadia*, București, 1993, p. 15.

⁴ Vezi întreaga problemă la Fl. Medeleț, V. Rămneanțu, *Muzeul Banatului. File de cronică II. (1918-1948)*, Timișoara, 2003, p. 235-236.

⁵ M. Macrea, N. Gudea, I. Moțu, *op.cit.*, p. 11.

⁶ *Ibidem*, p. 34.

---

2. O clădire cu indicativul „A” aflată în apropierea zidului de incintă, probabil în apropierea porții praetoria.

3. Clădirea „D” se află în *praetentura* castrului și reprezintă foarte probabil o baracă.

4. Clădirea „Z” este poziționată în apropierea incintei de est, posibil pe latura de est, în sectorul median. După descoperirile arheologice și descrierea zidăriei edificiul ar putea reprezenta *praetorium*-ul.

Din datele sugerate de vechile bilete de săpătură este clar că cercetările au urmărit edificiile prioritare din castrul, edificiile de pe *latus praetori* și cele din *praetentura*. După cum sunt date indicațiile în funcție de ziduri și laturi de clădiri este clar că metoda de săpătură a urmărit încălecare zidurilor, iar *praetentura*, precum și porțile castrului au fost săpate prin secțiuni. *Retentura* a fost investigată sumar printr-o secțiune magistrală în diagonală, de la colțul clădirii comandamentului până la turnul de colț din zona sud-vestică a fortificației. Strategia de cercetare a castrului de la Mehadia adoptată de M. Macrea este foarte asemănătoare cu cea de la Buciumi (jud. Sălaj), fortificație dezvelită aproape două decenii mai târziu.

DIE INNERE ORGANISIERUNG DES LAGERS VON MEHADIA
(*PRAETORIUM*). DIE REKONSTRUKTION DER DATEN NACH DIE
ALTEN GRABUNGSKARTEN
Zusammenfassung

Der Lager und die römische Siedlung von Mehadia spielt eine wichtige Rolle in die Fachliteratur durch die Relevanz der Daten, die er vorbringt. Nach der Publizierung der gesamten Ausgrabungen in einer Monographie konnte man leider nicht den Grundplan der Innenbauten bestimmen, wegen dem Verlust der Dokumentation.

Hier versucht man eine Analyse der Daten aus den Grabungskarten der Funde. Ein Anhang dieser Daten stellt sich einen Identifizierung der erforschten Gebäuden vor.

So wissen wir heute dass die alten Ausgrabungen die *Principia*, *Praetorium* und vielleicht zwei Baracken berührt haben.

Ziua - an	Secțiunea	Piesa	Dim. (cm)	plansa	bielt	Datare
1943		Buză oală roșie	dg = 12	I / 5	căld. Z	
1943		Buză oală roșie	dg = 12	I / 6	clăd. Comand.	
1943		Fund strachină gri	dg = 26	IV / 1	clăd. Comand.	
1943		Fund & perete strach	dg = 22	IV / 5	clăd. Z	
1943		Buz / peret chiup ros	dg = 22	V / 3	clăd. Comand.	
1943		Capac buton chrism	dg = 12	VI / 6	clăd. Z	
1943		Piesă de mozaic	6,5 x 4	VIII / 2	clăd. Comand.	
1943		Piesă de mozaic	7 x 3,7	VIII / 4	clăd. Comand.	
1943		Piesă de mozaic	7 x 3,8	VIII / 5	clăd. Comand.	
1943		Disc de paviment ?	d = 10	VIII / 7	clăd. Comand.	
1943		Disc de paviment ?	d = 10	VIII / 8	clăd. Comand.	
1943		Călcâi lance	L = 11,5	X / 9	clăd. Comand.	
1943		Piron cu ciupercă	L = 4	XVI / 1	clăd. Z	
1943		Piron cu ciupercă	L = 9,5	XVI / 8	clăd. Comand.	
1943		Piron fragm.	L = 5,3	XVI / 11	clăd. Comand., camera cu hypocaust	și cea dinspre Sud de ea
1943		Piron	L = 7	XVII / 25	între clăd. D și zidul extern	
1943		Piron	L = 9,5	XVII / 30	clăd. Z	
1943		Piron cap piramidal	L = 7	XVII / 32	clăd. Z	
1943		Piron cap discoidal	L = 12	XVIII / 3	clăd. Z	
1943		Piron fragm.	L = 10	XVIII / 4	clăd. Z	
1943		Piron cap discoidal	L = 13	XVIII / 5	clăd. Comand.	
1943		Fier cap in forma "S"	L = 4,5	XX / 1	clăd. Comand., camera cu hypocaust	
1943		Fier cap in forma "T"	L = 8	XX / 3	clăd. Z	
1942		Balama ? Fier	L = 17	XXII / 3	între clăd. D și zidul extern	
1943		Lanț fier cu tijă term.	L = 15	XXII / 5	latura de Nord între clăd. D și zidul extern	
11 XI 1943		Aplică bronz traforat	L = 3	XXV / 1	între clăd. Z și zidul de incintă	
1943		Aplică bronz turnat	L = 7,1	XXV / 8	între clăd. A și zidul exterior	
1943		Aplică bronz turnat	L = 2,8	XXV / 12	pe zidul de E al clăd. Comand.	
4 XI 1943		Aplică bronz turnat	id = 3	XXV / 16	clăd. Comand.	
1943	Secțiune ?	Inel bronz turnat	d = 2,1	XXV / 18	Secț. Dintre clăd. Comand. Și colțul de S-V	
1943		Statuie ? Frag. Bronz	5 x 3,5	XXVII / 4	atriul clăd. Comand.	

12.XI 1943	Disc tablă bronz	d = 7	XXVIII / 1	atriul clăd. Comand.	
1943	Disc tablă bronz	d = 4	XXVIII / 2	între incintă și clăd. Z	
4 XI 1943	Cataramă de aramă	L = 6,8	XXVIII / 6	atriul clăd. Comand.	
1943	Teacă ? Tablă bronz	L = 6,5	XXVIII / 8	clăd. Z	
1943	Spatulă ? Bronz orif.	L = 4,5	XXIX / 4	latura de Nord a clăd. Z	
1943	Frag. Vas de sticlă	3,8 x 3,5	XXX / 2	clăd. Comand., camera cu hypocaust	
1943	Placă ? Frag. Sticlă	12,5 x 5,7	XXX / 8	între clăd. A și zidul exterior	
5 XI 1943	Linguriță de os	9 x 7	XXXI / 1	atriul clăd. Comand.	
1943	Ac de păr fragm.	L = 6,8	XXXI / 10	clăd. Z	119 - 123 după 128
	As Hadrianus	d = 2,64		clăd. Din interiorul castrului	
	Sestertius Sabina	d = 2,16		clăd. Din interiorul castrului	
	Commodus mon. Col.	d = 2,7		clăd. Comand.	
	Den. Sept. Severus	d = 1,55		între clăd. Comand. și turnul de colț S-V	196 - 197
	Den. Sept. Severus	d = 1,9		clăd. Din interiorul castrului	206
	Den. Potin Caracalla	d = 1,74		atriul clăd. Comand. într-o fântână	196 - 198
	Den. Iulia Mamea	d = 2		clăd. Comand., latura de Est	
	Den. Maximinus Thrax	d = 1,8		clăd. Comand., latura de Est	235
	Anton. Gordian III	d = 2,25		atriul clăd. Comand.	240
	Anton. Filip Arabul	d = 22,6		clăd. Comand.	244 - 248
	Den. Sever. Alex.	d = 1,9		clăd. Comand. în fântână	
	Den. Filip Arabul	d = 1,9		clăd. Comand. în fântână	
	Anton. Volusianus	d = 2,15		atriul clăd. Comand.	
	Bronz Heren. Etrusc.	d = 2,55		lângă zidul de nord al clăd. Comand.	
	Bronz Valerianus	d = 2,57		clăd. Comand., latura de N. Lângă "trepte"	
	Bronz Valerianus	d = 2,57		atriul clăd. Comand.	
	Anton. Marianina	d = 2,15		latura de N a clăd. Comand.	256 - 257
	Bronz Constantinus I			clăd. Din interiorul castrului	324 - 330
	Bronz Constantinus I			atriul clăd. Comand.	324 - 330
	Bronz Constantinus I			clăd. Din interiorul castrului	
	Monedă barbară de imitație		(2 buc.)	clăd. Din interiorul castrului	situată la sud de comandament
					din atrium

Cărămizile ștampilate nu au fost înregistrate cu loc de descoperire
 Probabil în cazul pieselor mari de piatră sau caramida nu li se putea atasa un bilet !?

- 12 XI 1942 poarta de nord a castrului
 21 IX 1942 lângă bastionul de Nord al porții de Est
 1943 Secțiunea III deasupra primului strat de dărâmături
 Cataramă de bronz

Date tehnice de sapatura citate in bilete	Plansa	
1943 Secțiunea II peste val	XVI / 12 XVIII / 8 - 9	până la 15 XXV / 21
17 IX 1942 Secțiunea perpendiculară pe zid la nord de poarta de Est		
15 XI 1943 găsită o fibulă de bronz arc	XXVI / 3	
25 IX 1942 Secțiunea III	Statuie	XXVII / 3
25 IX 1942 Secțiunea III	Statuie	XXVII / 6
23 IX 1943	Oglindă de bronz	XXVIII / 10
21 IX 1942	Pondus de bronz cu text inscriptionat (cifre)	XXVIII / 12
21 IX 1942	Piesă de bronz pt prindere	XXIX / 2
26 IX 1942	Bastonaș frag. Os	XXXI / 8
		lângă bastionul de Nord al porții de Est
		lângă bastionul de Nord al porții de Est
		turnu de colț N-E